

IOAN LEȘ

**STUDII DE DREPT
JUDICIAR PRIVAT**

Universul Juridic
București
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LES, IOAN, DREPT**

Studii de drept judiciar privat / Ioan Leș. –

București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-766-0

341.9(498)(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

ABREVIERI

B.J.C.D.	= Înalta Curte de Casație și Justiției, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii
B.C.	= Buletinul Casației
B.C.A.	= Buletinul Curților de Apel
C.A.	= Curtea de Apel
C.C.	= Curtea Constituțională
C.D.	= Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
C.J.	= Revista „Curierul Judiciar”
C.P.J.	= Culegere de practică judiciară
C.S.J.	= Curtea Supremă de Justiție
Culegere de decizii de îndrumare	= Culegere de decizii de îndrumare ale Plenului Tribunalului Suprem în materie civilă pe anii 1952–1965
C. civ.	= Codul civil
C. fam.	= Codul familiei
C. pr. civ.	= Codul de procedură civilă
dec. civ.	= decizie civilă
dec. de îndrumare	= decizie de îndrumare
D.J.R.	= C. Crișu, N. Crișu Magraon, S. Crișu, Doctrină și jurisprudență română 1989-1994, Editura Argessis, Curtea de Argeș, 1995
Î.C.C.J.	= Înalta Curte de Casație și Justiție
Jud.	= Judecătoria
M. Of.	= Monitorul Oficial
P.R.	= Revista „Pandectele Române”
Repertoriu I	= Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1952-1969
Repertoriu II	= Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1969-1975
Repertoriu III	= Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1975-1980

Repertoriu IV	= Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1980-1985
R.R.D.	= Revista română de drept
s. civ.	= secția civilă
s. civ. și de propr. int.	= secția civilă și de proprietate intelectuală
s. cont. adm.	= secția de contencios administrativ
s. com.	= secția comercială
sent. civ.	= sentința civilă
Trib. Suprem	= Tribunalul Suprem

**I. STUDII ȘI ARTICOLE PRIVIND
PRINCIPIILE GENERALE ȘI INSTITUȚIILE
PROCEDURII CIVILE ȘI ALE ORGANIZĂRII
JUDICIARE**

ÎNVĂȚĂMÂNTUL JURIDIC ROMÂNESC – REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

*Articol publicat în revista **Dreptul nr. 3/2010***

1. Precizări prealabile

Transformările produse în societatea românească în ultimii ani au marcat și evoluția învățământului universitar în general și a învățământului juridic în special. Realitățile economice actuale sunt fundamental diferite de cele existente înainte de Revoluția din decembrie 1989. Expansiunea economiei de piață și amplificarea circuitului juridic civil și comercial au determinat o nouă perspectivă pentru profesiile juridice în general, în special pentru cele liberale (avocați, notari publici și executori judecătorești).

Legiuitorul a căutat să reglementeze profesiile juridice în concordanță cu cerințele impuse de normele europene în materie. Primele reglementări cuprinzătoare au vizat exercitarea profesiei de avocat și de notar public, reglementări concretizate în Legea nr. 51/1995 și în Legea nr. 36/1995. Cinci ani mai târziu, a fost statornicit un nou cadru juridic pentru profesia de executor judecătoresc, care a devenit o profesie liberală a cărui rol în realizarea drepturilor recunoscute printr-un titlu executoriu a crescut în mod constant. Această reglementare este consacrată în Legea nr. 188/2000.

Magistrații au fost și ei supuși unei reglementări moderne, concretizate în Legea nr. 303/2004 privind Statutul judecătorilor și procurorilor. Astfel cum era și firesc, forul legislativ a adoptat și o reglementare nouă privitoare la organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii: Legea nr. 317/2004.

În studiul de față, nu ne-am propus să întreprindem o exegeză aprofundată a reglementărilor legale mai sus amintite, ci o analiză a situației învățământului juridic românesc. Demersul nostru este determinat de o dezvoltare fără precedent a învățământului juridic, atât public, cât și privat. O atare dezvoltare a dobândit valențe cantitative deosebite, materializate în existența unui număr de 18 facultăți de stat și peste 30 de facultăți private.

Dezvoltarea cantitativă a învățământului juridic nu a rămas, din păcate, fără consecințe semnificative în planul calității învățământului juridic românesc.

2. Situația actuală a învățământului juridic

În pofida eforturilor făcute pentru găsirea unor mecanisme de control în domeniul calității învățământului universitar în general, situația actuală nu poate

fi calificată ca fiind pozitivă. Semnificative sunt și constatările scriitorului Petre Dimitriu cu privire la situația învățământului superior românesc. Reputatul scriitor remarca, în urmă cu un deceniu și jumătate, că învățământul juridic superior a decăzut „la derizoriul nivel al unui așezământ de formare profesională” („Paradoxele politicii”, București, 1994, p. 22; apud Gh. Mihai, „Fundamentele dreptului” I-II, Ed. All Beck, București, 2003, p. 63).

Facultățile de drept din România sunt absolvite, anual, de un număr extrem de mare de studenți (cca. 14.000-15.000 – aprecierea autorului). Un atare număr de absolvenți depășește cu mult necesitățile social-economice din țara noastră. Această situație este determinată de proliferarea fără precedent a învățământului juridic privat, dar și a învățământului juridic de stat.

Constituția din anul 1991 a consacrat, în mod expres, posibilitatea dezvoltării învățământului public și privat. Potrivit art. 32 alin. (5) din Constituție, „învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii”. O atare reglementare este cu totul firească într-o societate democratică și se înscrie în peisajul învățământului din celelalte țări democratice.

Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că numărul instituțiilor de învățământ juridic din țara noastră depășește cu mult numărul facultăților similare din alte țări democratice din Uniunea Europeană. Dacă ne raportăm la învățământul juridic privat, situația este aproape incalificabilă, iar faptul se datorează, fără îndoială, acreditării cu foarte multă larghețe a unor asemenea instituții. Dacă am încerca o comparație, am constata că în unele țări, cu profunde tradiții democratice, numărul facultăților private este extrem de redus. O atare situație întâlnim în Franța și Anglia, unde există doar câteva facultăți private de drept. În Grecia și Bulgaria există, în prezent, doar 4 facultăți de drept, la o populație de cca. 10 milioane de locuitori în fiecare țară. Situația este asemănătoare în Ungaria (cca. 4-5 facultăți publice de drept și doar 7 universități private, acestea din urmă aparținând unor instituții confesionale.) și în Belgia, țară în care există 10 facultăți de drept, din care 2 aparțin Bisericii Catolice. În Austria, învățământul juridic privat este aproape inexistent. Spania înregistrează un număr mai mare de universități private (16 instituții de învățământ superior, 7 fiind sub jurisdicția Bisericii Catolice), dar, potrivit unui studiu recent¹, doar 8 % din numărul total al studenților din această țară urmează cursurile unor facultăți private. În fine, doar în Italia există un număr de facultăți de drept comparabil cu cel din România (cca. 40 de facultăți, dintre care aproape 10 aparțin Bisericii catolice), dar această țară are o populație de cca. 60 milioane de locuitori.

Creșterea în sine a numărului de studenți de la facultățile de drept reprezintă un lucru pozitiv. Dar, din păcate, această creștere a făcut să scadă, în

¹ A se vedea <http://www.aprendemos.net/com>. În Spania există, în prezent, 48 de universități publice, 16 universități private și 7 universități aflate sub jurisdicția Bisericii Catolice.

mod semnificativ, calitatea procesului de învățământ. Faptul se datorează atât slabei pregătiri profesionale a candidaților care acced în învățământul juridic universitar, dar și managementului defectuos realizat de către unele facultăți de drept.

Sporirea semnificativă a numărului de studenți în învățământul juridic se datorează și promovării în ultimii ani a învățământului la distanță. Din păcate, tocmai această formă de învățământ, în pofida oricăror eforturi instituționale, este și cea care a determinat o scădere constantă a calității în învățământul juridic românesc. Proliferarea în continuare a acestei forme de învățământ este dăunătoare, mai cu seamă într-o țară care are câte o facultate de drept aproape în fiecare județ al țării. Or, nu ar trebui ignorat faptul că învățământul la distanță s-a dezvoltat, în special, în țările cu un teritoriu apreciabil, cum este cazul Canadei sau SUA. Și credem cu tărie că această formă de învățământ nu se justifică în țările de dimensiuni reduse sau de mărime medie. Experiența ne demonstrează că învățământul cu frecvență redusă (fostul învățământ fără frecvență) a avut un nivel calitativ mai ridicat decât cel oferit de actualul învățământ la distanță. De aceea, pledăm pentru menținerea și dezvoltarea acestei forme de învățământ și pentru redimensionarea corespunzătoare a învățământului la distanță sau chiar pentru suprimarea lui.

Multe facultăți de drept au dificultăți în respectarea programelor analitice (la una dintre cele mai mari facultăți de drept – private –, mulți ani dreptul procesual civil se studia în anul I, respectiv înainte de acumularea de către studenți a unor noțiuni de bază din dreptul privat) și a introducerii în planurile de învățământ a tuturor disciplinelor necesare pentru realizarea unui învățământ de calitate, de natură să le confere studenților o pregătire corespunzătoare și care să le permită să ocupe orice funcție ce implică pregătire juridică.

Lipsa unor cadre didactice cu o pregătire profesională înaltă constituie o altă problemă cu care se confruntă învățământul juridic universitar, în special cel privat. Multe cadre didactice cumulează activitatea de bază desfășurată la o facultate de stat cu activitatea didactică la o altă facultate privată, împrejurare ce afectează calitatea procesului instructiv-educativ. Multe facultăți de drept, îndeosebi cele create în ultimii ani, au avut serioase probleme de recrutare a corpului profesoral. Nu puține cadre didactice au promovat în cariera universitară fără respectarea unor criterii de exigență profesională adecvate. Dorința de promovare în carieră este legitimă, dar trebuie să fie onorată de o activitate didactică și științifică adecvată. Se întâlnesc, uneori, cazuri în care unele cadre didactice promovează în doar câțiva ani de la un post de preparator până la un post superior de conferențiar sau profesor universitar. Deținerea unor importante funcții publice în sfera executivului, a puterii legislative sau a puterii judecătorești facilitează accesul rapid în cariera universitară.

Fără îndoială că responsabilitatea aparține, în primul rând, organelor de conducere ale instituțiilor de învățământ juridic superior. Nu putem ignora, însă,

faptul că și exigențele impuse de standardele academice au scăzut de la un an la altul, de așa manieră încât publicarea unui număr extrem de redus de articole sau monografiilor ori cursuri universitare poate conduce la acordarea gradului didactic de conferențiar sau profesor universitar.

Pe de altă parte, multe facultăți de drept nu îndeplinesc standardele de calitate privitoare la numărul cadrelor didactice cu norma de bază în instituția de învățământ superior. În practică, la multe facultăți de drept, un număr foarte mare de cadre didactice sunt asociate, fiind cu norma de bază în alte instituții din administrație sau din puterea judecătorească. O situație particulară este cea a magistraților, care au obligația legală de a avea norma de bază la instanță sau parchet (art. 103 din Legea nr. 303/2004).

În mod paradoxal, însă, magistrații care au fost promovați în învățământul superior pe bază de concurs sunt considerați de unele instituții de învățământ ca fiind titulari, iar de altele ca având calitatea de cadre didactice asociate. Totuși, este de observat că, potrivit art. 103 din Legea nr. 303/2004, „judecătorii și procurorii care au, la data intrării în vigoare a prezentei legi, norma de bază la instituții de învățământ superior juridic au obligația ca, începând cu anul universitar următor, să-și transfere norma de bază la instanța sau parchetul la care funcționează ori să renunțe la calitatea de judecător sau procuror”. Aceasta înseamnă că judecătorii și procurorii nu pot avea, în același timp, norma de bază la o instanță sau parchet și la o instituție de învățământ juridic superior.

O atare realitate se repercutează și asupra poziției judecătorului și procurorului în cadrul instituției de învățământ în care-și desfășoară activitatea didactică. Întrebarea care stăruie în continuare este aceea dacă magistratul mai poate fi considerat titular în instituția de învățământ superior. Modificarea Legii nr. 303/2004 în sensul precizat mai sus reprezintă, în opinia noastră, o opțiune esențială, de natură a influența statutul magistratului în cadrul instituției de învățământ superior, acesta având posibilitatea de a desfășura o activitate în calitate de cadru didactic asociat, dar netitular, în învățământul superior. Opțiunea legiuitorului răspunde astfel imperativelor implicate de Statutul judecătorilor europeni (adoptat la Strasbourg, la data de 8-10 iulie 1998), statut ce impune acestora să-și dedice cea mai mare parte a activității lor serviciului judiciar.

De altfel, Statutul judecătorilor europeni statuează că: „Exercitarea unei activități exterioare remunerate, alta decât literară sau artistică, trebuie să facă obiectul unei autorizări prealabile, în condițiile stabilite prin statut”. Proiectul inițial al Legii privind Statutul magistraților conținea o atare prevedere, la care, în mod surprinzător, s-a renunțat, în pofida dispozițiilor clare ale Statutului judecătorilor europeni.

Ambiguitatea privind statutul magistraților în cadrul instituțiilor de învățământ juridic superior este menținută în continuare, fără ca autoritățile administrative sau judiciare competente să adopte sau să promoveze măsuri

corespunzătoare. De altfel, nici art. 103 din Legea nr. 303/2004 nu excelează prin rigoare, atâta timp cât nu prevede o sancțiune absolută pentru nerespectarea obligației pe care o impune. Nerespectarea acestei obligații este reputată de art. 99 lit. l) din Legea nr. 303/2004 ca o simplă abatere disciplinară, astfel că instanța disciplinară ar putea aplica chiar și cea mai ușoară sancțiune¹.

O problemă susceptibilă de interpretări diferite este și cea privitoare la numărul normelor didactice pe care le poate deține o persoană la o instituție juridică de învățământ superior. O atare problemă se poate ridica în cazul cadrelor asociate și care își desfășoară activitatea în sfera executivului, legislativului, puterii judecătorești sau chiar în cadrul unor profesii juridice liberale (notari publici sau executori judecătorești). În practică, în special în învățământul juridic privat, un număr important de norme didactice sunt acoperite de cadre didactice asociate, dar cu norma de bază în alte instituții publice. Asemenea situații se întâlnesc chiar și la unele facultăți publice. O atare situație nu este firească, căci afectează în mod grav calitatea procesului de învățământ. Aceasta, în primul rând, datorită gradului ridicat de activități pe care le desfășoară un cadru didactic asociat, în cursul aceleiași zile, atât în instituția de învățământ, cât și în cadrul instituției la care are norma de bază. În al doilea rând, activitățile didactice ar trebui să fie desfășurate cu predilecție în cursul dimineții, perioadă a zilei în care randamentul școlar este mai ridicat. Orarul activităților didactice trebuie stabilit în interesul studenților, și nu în interesul unor cadre didactice, fie ele titulare, fie asociate.

În privința magistraților, Legea fundamentală [art. 125 alin. (3) și art. 132 alin. (2)] și Legea nr. 303/2004 [art. 5 alin. (1)] permite desfășurarea de activități didactice în instituțiile din învățământul superior. Nu există nicio limitare expresă privitoare la numărul de ore pe care le poate presta un magistrat în cadrul unei instituții de învățământ superior. De asemenea, limitări legislative exprese nu există nici în privința altor profesii juridice. Numărul de ore pe care le implică o normă didactică sunt statornicite în cadrul Statutului cadrelor didactice, în considerarea gradului didactic ocupat. Există, însă, o limită naturală a numărului de ore pe care le poate desfășura orice cadru didactic asociat și care trebuie să țină seama atât de obligațiile profesionale pe care le implică o normă didactică universitară, cât și de serviciul public la care își desfășoară activitatea persoana în cauză. Am făcut succinte referiri la Statutul judecătorilor europeni și credem că nu mai este cazul să insistăm asupra acestui aspect. În același timp, calitatea de cadru didactic nu implică numai susținerea de prelegeri sau seminarii, ci și alte activități expres determinate în fișa postului, conform art. 80 din

¹ O soluție rațională a fost promovată de legiuitorul spaniol în materia incompatibilităților. În această privință, art. 390 din Legea nr. 6/1985 privind puterea judiciară dispune că cei numiți într-o funcție judiciară sunt obligați, în caz de incompatibilitate, să opteze pentru una sau alta dintre cele două funcții. În lipsa unei atare opțiuni, se prezumă că cel numit într-o funcție judiciară a renunțat la aceasta.